

Мотиви до занять фізичною культурою та спортом учнів старших класів*Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича (м. Чернівці)*

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження, проведені у школах м. Чернівці, показали, що від 33 до 45 % учнів 1–4 класів виконують усі навчальні нормативи та тестові вправи на “добре” та “відмінно”. У 5–9 класах таких учнів – 26–38 %; серед школярів 10–11 класів, які не відвідують спортивні секції, цей відсоток зменшується до 22. Ми виявили також зниження рівня фізкультурно-спортивної активності старшокласників й інтересу до занять фізичною культурою та спортом.

Причинами такого стану є зниження інтересу учнів старших класів до систематичних занять фізичною культурою та спортом, недостатня виховна та освітня спрямованість, діяльність учителів фізичної культури на уроках і в позаурочний час, недосконалі методика проведення уроків фізичної культури й одноманітність, низький рівень емоційності занять, недостатність пропаганди здорового способу життя й формування позитивних цінностей та інтересу учнів до занять фізичними вправами [1; 2; 3].

А. К. Маркова [4] А. П. Матвеев [5] із співавторами проаналізували експериментальні дані про ставлення випускників шкіл до фізичної культури. Результати аналізу виявили, що з великого спектра мотивів для старшокласників визначальними є такі: у юнаків – бажання бути корисними суспільству, стати всебічно підготовленою й освіченою людиною [5], у тому числі й у сфері фізичної культури: а) володіти різними формами рухів і рухових дій (82 %); б) мати гарну будову тіла (76 %); в) знати, як тренуватись, та вміти це зробити (62 %); г) мати можливість культурно проводити відпочинок, спілкуватись з потрібними людьми (47 %); г) мати можливість сформувати свій характер, навчитись долати перешкоди, бути активною й цікавою людиною (46 %); д) сподобатись дівчині. У дівчат: а) бажання бути всебічно підготовленою й освіченою людиною, у тому числі й у сфері фізичної культури; б) вміти гарно й легко рухатись, мати здоровий вигляд (74 %); в) мати гарну фігуру й бути привабливою (68 %); г) знати, як формувати свою фігуру й підтримувати оптимальну вагу (64 %); г) бажання виглядати невимушено в рухах і бути фізично різноманітно розвинутою, щоб поступити на бажану роботу чи навчання (57 %); д) мати можливість розширити коло спілкування й бути цікавою його учасницею (52 %).

Результати аналізу теоретичних досліджень, практики роботи вчителів шкіл й експериментальних досліджень свідчать, що процес формування мотивації до позитивного ставлення до занять фізичною культурою та спортом учнів старших класів є актуальним на сучасному етапі розвитку суспільства.

Проблемою позитивного ставлення учнів до уроків фізичної культури та спорту присвятили праці відомі вчені Є. В. Столітенко [6], Т. Ю. Круцевич, Б. М. Шиян [8; 9], В. Г. Ареф'єв, О. Д. Дубогай, В. І. Трещалін [7]. Автори докладно висвітлюють проблеми фізичного виховання учнів та формування в них позитивного ставлення до занять фізичною культурою та спортом.

Мета дослідження – визначити мотиви, яким надають перевагу учні старших класів до занять фізичною культурою й спортом, та виявити причини негативного ставлення до уроків фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. В анкетуванні брали участь учні старших класів семи гімназій м. Чернівці. Відповідно до результатів опитування учнів, 10–11 класів із виявили домінуючі мотиви до занять фізичною культурою й спортом.

Мотиви, які спонукають до занять фізичною культурою й спортом, мають складну структуру. Це і мотиви, пов'язані із задоволенням від процесу діяльності (динамічність, емоційність, різноманітність і новизна, наявність улюблених фізичних вправ, дружба, товаришування, колективізм); і мотиви, пов'язані з результатами діяльності (набуття нових умінь, нових знань, навичок і оволодіння новими складними руховими діями, виконання нормативів, покращення власних результатів, отримання спортивного розряду, організація активного відпочинку); та мотиви, пов'язані з перспективами зміцнення здоров'я, можливість стати фізично бездоганною людиною, розвивати фізичні якості, бути

спортсменом, майстром спорту, чемпіоном і т. д., підготуватись до служби в армії, виховувати волю, характер, рішучість (табл. 1).

Таблиця 1

Мотиви учнів старшого шкільного віку до занять фізичною культурою і спортом

№ з/п	Мотив	% відповідей
1	Покращення самопочуття та здоров'я	60,1
2	Самовдосконалення	32,6
3	Набуття корисних для життя знань та умінь	50,7
4	Матеріальні блага	45,5
5	Потреба у схваленні	22,1
6	Розвиток характеру та психічних якостей	30,9
7	Придбання друзів	38,7
8	Потреба у спілкуванні	27,7
9	Досягнення спортивної майстерності	35,4
10	Формування гармонійної тілобудови	52,3
11	Підвищення престижу, бажання слави	27,8
12	Використання активного відпочинку	49,2
13	Можливість отримання престижної освіти	17,5
14	Можливість стати відомим спортсменом	14,3
15	Отримання високої оцінки	33,9

У рейтингу мотивів, яким надають перевагу учні 10–11 класів чернівецьких гімназій, головне місце займає мотив покращення самопочуття та здоров'я 60,1 %, на другому місці – мотив формування гармонійної тілобудови 52,3 %, на третьому місці – набуття корисних для життя знань і умінь – 50,7 %. Мотиву використання активного відпочинку надають перевагу 49,2 % опитаних учнів. 45,5 % учнів гімназій віддають перевагу можливості досягнення матеріальних благ. І лише 38,7 % опитаних надають перевагу можливості придбати друзів.

Важливим фактором впливу на формування у учнів позитивного ставлення до систематичних занять фізичною культурою і спортом є співпраця сім'ї, школи та позашкільних закладів (ДЮСШ, товариств, гуртків, клубів тощо) в організації вільного часу учнів старших класів. Характерною рисою позаурочних форм занять є їхня добровільність, яка формується на основі позитивної мотивації та зацікавленості. Необхідно дати можливість кожному учневі проявити свої найкращі риси та здібності незалежно від рівня їх підготовленості.

Дані наших спостережень й анкетувань, проведені в семи гімназіях м. Чернівці дали можливість виявити причини негативного ставлення до уроків фізичної культури:

- недостатня кількість досвідчених кваліфікованих учителів фізичної культури в старших класах;
- відсутність належної спортивної бази у школі, недостатня кількість спортивного інвентарю та обладнання;
- низький рівень інтересу батьків учнів до співпраці з педагогічними колективами школи;
- недостатня увага керівництва шкіл до спортивно-масової та оздоровчої роботи з учнями старших класів;
- незадовільна робота учителів фізичної культури з організації та проведення позакласної та позашкільної роботи серед учнів старших класів.

Рівень педагогічної майстерності учителя фізичної культури більшою мірою проявляється в організації позаурочних та позакласних форм занять, співпраці учителів та тренерів ДЮСШ. Якщо учні охоче відвідують позаурочні та позашкільні заняття, це засвідчує, що учитель досконало опанував методи і прийоми проведення занять.

Для покращення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в школі слід урахувати її традиції й традиції району, міста, побажання й уподобання учнів, рівень підготовленості вчителів та спортивні традиції регіону.

Як видно з табл. 2, 20,5 % учнів старших класів відвідують спортивні гуртки та секції, які створені та функціонують у гімназіях; 22,7 % учнів відвідують позашкільні заклади (ДЮСШ, товариства, спортивні секції) та мають спортивний розряд; 10,5 % учнів займаються фізичними вправами в позаурочний час самостійно або разом із батьками. Високий відсоток учнів – 46,3 – не відвідують

спортивних секцій та гуртків взагалі, що говорить про низький рівень їх мотивації щодо занять фізичною культурою та спортом.

Таблиця 2

Показники занять фізичною культурою і спорту учнів старших класів

№ з/п	Вид діяльності учнів	%
1	Самостійні заняття фізичною культурою в сім'ї	10,5
2	Відвідування спортивних шкільних секцій	20,5
3	Відвідування ДЮСШ, наявність спортивного розряду	22,7
4	Не відвідують спортивні секції та гуртки	46,3

Висновки

1. Аналіз літератури з цієї проблеми та результати досліджень, проведених нами дає підставу стверджувати, що формування позитивної мотивації учнів старших класів до занять фізичною культурою і спортом залежить значною мірою від педагогічної майстерності учителя фізичної культури.

2. У рейтингу мотивів, яким надають перевагу учні 10–11 класів чернівецьких гімназій, головне місце займає мотив покращення самопочуття та здоров'я – 60,1%, найнижче – мотив стати відомим спортсменом – 14,3 %. Серед причин негативного ставлення учнів до уроків фізичної культури переважають такі: відсутність належної спортивної бази на незадовільна роботи вчителів фізичної культури.

3. Причинами зниження інтересу учнів старших класів до систематичних занять фізичною культурою та спортом є недостатня виховна та освітня спрямованість уроків фізичної культури, недостатня просвітницька діяльність учителів фізичної культури, недостатність пропаганди здорового способу життя.

Перспективними є дослідження, спрямовані на подальший пошук різних форм і методів формування в учнів старшого шкільного віку позитивного ставлення та підвищення рівня мотивації до систематичних занять фізичною культурою і різними видами спорту в позашкільних навчальних закладах.

Література

1. Валин В. Самостоятельность как свойство личности // Физ. культура в шк.– 1992.– № 2, 3, 4.– С. 10.
2. Державний стандарт освітньої галузі “Фізична культура і здоров'я” (Основна школа, проект) // Фіз. виховання в шк.– 2000.– № 4.– С. 12–14.
3. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2006 р. № 1594.
4. Маркова А. К. Формирование мотивации учения: Кн. для учителя.– М.: Просвещение, 1990.– 191 с.
5. Матвеев А. П. К проблеме основ содержания физкультурного образования школьников // Физ. культура: воспитание, образование, тренировка.– 1997.– № 4.– С. 13–14.
6. Столітенко Є. В. Виховання в учнів 5–7 класів позитивного ставлення до занять фізичною культурою: Дис. ... канд. пед наук.– К., 2002.– 191 с.
7. Трещалин В. Ф. Формируя навыки самостоятельности // Физ. культура в шк.– 1993.– № 3.– С. 20; 1994.– № 1.– С. 28; 1994.– № 5.– С. 44.– 1994.– № 6.– С. 25; 1995.– № 3.– С. 34; 1995.– № 6.– С. 30.
8. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів.– Ч. 1.– Т.: Навч. кн. – Богдан, 2001.– 272 с.
9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів.– Ч. 2.– Т., Навч. кн. – Богдан, 2002.– 248 с.

Анотації

У статті висвітлено аспекти формування позитивної мотивації в учнів старшого шкільного віку до занять фізичною культурою та спортом.

Ключові слова: фізична культура, спорт, позитивна мотивація.

В статье освещаются аспекты формирования положительной мотивации в учащихся старшего школьного возраста к занятиям физической культурой и спортом.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, положительная мотивация.

The article highlights the aspects of formation of positive motivation in the senior grade pupils to the physical training and sport.

Key words: physical training, sport, positive motivation.